

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОЛОЖЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Є.Р. Гродецький,

студент 5 курсу юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

На сьогоднішній день проблема українського кримінального судочинства постає перед громадянами нашої держави все більше в негативних рисах.

І це, насамперед, через те, що населення, дивлячись випуски новин, із засобів масової інформації, з власного досвіду «вбирає» негативні аспекти цієї проблеми – населення втратило довіру до правоохоронних та судових органів України. Громадяни вже не вірять в те, що звернувшись до них за допомогою, зможуть знайти у відповідь підтримку, захистити свої права.

Виходячи з вище сказаного, моя робота буде спрямована на винайдення компромісних, діючих важелів на ситуацію, яка склалася в суспільстві.

Відповідно до ст. 49 Кримінально-процесуального кодексу, *потерпілим визнається особа, якій злочином заподіяно матеріальну, фізичну або моральну шкоду. Про визнання громадянина потерпілим від злочину чи про відмову в цьому особа, яка провадить дізнання, слідчий і суддя виносять постанову, а суд – ухвалу.* [1, Ст. 49 КПК].

І тут починаються різні протиріччя серед вчених, з якого моменту визнавати громадянина потерпілим. На перший погляд, не мало бути ніяких сумнівів – закон чітко встановлює цей момент – з моменту винесення слідчим, органом дізнання – постанови, а суд – ухвали.

Визнання особи потерпілою не залежить від її віку, фізичного або психічного стану. Також для визнання особи потерпілою закон не потребує її заяви. Тобто, підставами для визнання особи (фізичної, так як у відповідності із чинним законодавством потерпілим може визнаватись

лише фізична особа) потерпілою є шкода, заподіяна цій особі внаслідок вчинення певних дій, які кримінальним законом визнаються злочинними. Потерпілим визнається особа, якій злочином завдано шкоду. Однак, і у випадку, коли мало місце лише посягання на заподіяння шкоди, особа повинна бути визнана потерпілою. В літературі висловлено думки, що визнання осіб потерпілими не спирається на закон, який допускає визнання потерпілими лише осіб, що зазнали від злочину реальної шкоди.

Л.М.Корнєєва і В.В.Коротенко вважають, що перш ніж винести постанову про визнання особи потерпілою, її необхідно допитати в якості свідка, бо без цього не можливо вирішити питання чи є дана особа потерпілою.

З цим можна не погодитися, оскільки це порушує права потерпілого, зокрема право на відвід слідчого, який буде його допитувати. Встановити потерпілого, як свідчить практика, у більшості випадків цілком можливо і без попереднього допиту в якості свідка. Лише у виключних випадках, коли по матеріалам справи неможливо вирішити, хто є потерпілим, постанова про визнання особи потерпілою може бути винесена після допиту цієї особи в якості свідка. [3, стр. 14].

Якщо слідчий не визнав особу потерпілою і справу направлено до суду, то суд повинен або визнати цю особу потерпілою відповідною ухвалою, або направити справу на додаткове досудове розслідування. Іноді органи розслідування, не встановивши потерпілого мають можливість розслідувати справу у повному обсязі. В цьому разі, якщо потерпілого встановлять на момент судового розгляду справи, то суд зобов'язаний визнати цю особу потерпілою і допустити її до процесу.

Отже, якби визнання потерпілим обумовлювалося доведеністю факту злочину, яким заподіяно шкоду, то воно в наведених випадках було б невіддільним від визнання обґрунтованості обвинувачення тієї чи іншої особи в цьому злочині.[2, стр. 50]. А це означає, що визнання потерпілим могло б мати місце лише наприкінці слідства або, принаймні, не раніше

притягнення особи як обвинуваченої. Тим часом вирішення питання про визнання особи потерпілою не слід залишати на кінець розслідування справи, бо це обмежує права потерпілого і може негативно позначитися на результатах слідства. І правильно наголошує В.В. Леоненко на тому, що мають бути передбачені додаткові процесуальні гарантії своєчасності визнання особи потерпілою. Потерпілою в матеріальному розумінні є особа, якій злочином заподіяно шкоду, що встановлена безперечно. Причому питання про заподіяння шкоди тій чи іншій особі, оскільки воно невіддільне від питання про винність певної особи в цьому злочині, може бути вирішено позитивно лише вироком суду. Висновки слідчого з цього питання, як і про винність обвинуваченого, мають імовірнісний характер, проте вони повинні ґрунтуватися на сукупності доказів, достатніх для того, аби винести конкретне рішення.

Вирішуючи питання про визнання особи потерпілою, слідчий, особа, що проводить дізнання суд повинні уважно аналізувати конкретний склад злочину, точно встановити, кому злочином заподіяно шкоду. [3, стр. 48].

Підводячи підсумки проведеного в даній роботі дослідження, слід зауважити, що в кримінальному процесі України правове становище потерпілого на сьогоднішній день в значній мірі не відповідає сучасним вимогам. Однак, справа не тільки в недосконалості законодавства. Проведеним опитуванням 15% (із 60 потерпілих) не змогли назвати жодного права з тих, якими їх наділив законодавець. [2, стр. 79]. А це свідчить про низький рівень правового виховання громадян, про необхідність посилення роз'яснення потерпілим їх прав і ролі в розкритті злочину.

Література:

1. Кримінально-процесуальний Кодекс України, прийнятий Верховною Радою Української РСР Законом від 28 грудня 1960р., із змінами і доповненнями.

2. Гошовський М.І., Кубинська О.П. Потерпілий у кримінальному процесі України. – К.: Юрінком Інтер, 1998., - 457 с.

3. Кокорев Л.Д. Потерпевший от преступления в советском уголовном процессе., Воронеж, 1964 г. – 137с.

Науковий керівник: Півненко В.П.